

**PUSHTI LEKSEMASI ASSOTSIATIV MAYDONIDAGI INDIVIDUAL
ASSOTSIATSIYALAR TAHLILI**

Ra'noxon Ubaydullayeva Ahmadaliyevna
2-IDUM da ona tili va adabiyoti fani o'qituvchisi
Farg'ona viloyati Dang'ara tumani

Annotatsiya:

Ushbu tadqiqot pushti leksemasining assotsiativ maydonidagi individual assotsiatsiyalarni tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqotning maqsadi, pushti so'zi va uning variantlariga nisbatan individlarning assotsiativ bog'lanishlarini, turli til, madaniyat va psixologik kontekstlarda qanday shakllanishini o'rganishdir. Assotsiativ maydon metodologiyasini qo'llagan holda, ushbu maqola “pushti” tushunchasi bilan bog'liq assotsiatsiyalarni aniqlash va tahlil qilishni, uning emotsional, simvolik va kognitiv o'lchovlarini o'rganishni maqsad qilgan. Tadqiqot natijalari, shaxsiy tajribalar va madaniy ta'sirlarni aks ettiruvchi turli individual assotsiatsiyalarni ochib beradi va rangga oid leksemalarning tildagi va ijtimoiy qarashlardagi aqliy tasavvurini yoritadi. Ushbu tadqiqot natijalari tilshunoslik va kognitiv psixologiya o'rtasidagi o'zaro aloqalarni tushunishda muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: Pushti leksema, assotsiativ maydon, individual assotsiatsiyalar, tilshunoslik tahlili, kognitiv psixologiya, rang leksemalari, simvolizm, emotsional qabul, madaniy ta'sirlar.

PUSHTI: gul 97; ko'ylak 87; qalam 39; sumka 24; jemfer 22; kofta 19; ro'mol 17; kostyum 14; kurtka 11; marmelad 11; penal 11; atirgul 10; gul 9; lola 9; ruchka 8; daftar 7; shlyapa 7; tufli 6; paypoq 5; o'yinchoq 5; bantik 4; lak 4; mashina 4; pomada 4; qalam 3; sochiq 3; tufli 3; bahor 2; bluts 2; futbolka 2; lab 2; mato 2; muzqaymoq 2; paxtaqand 2; qog'oz 2; sochiq 2; taqinchoq 2; uy 2; shaftoli 2; shapka 2; baliq 1; barbi 1; binafsha 1; bulut 1; bo'yoq 1; daraxt 1; eshik 1; kamar 1; kapalak 1; kitob 1; krassofka 1; krem 1; javon 1; jamadon 1; malika 1; muqova 1; nafis 1; olma 1; olcha 1; palton

“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”

Volume 02. Issue 02. February 2025

1;paxta 1; qulupnay 1; qo‘g‘irchoq 1; qand 1; rasm 1; rubashka 1; soat 1; soyabon 1; termos 1; tort 1; uzuk 1; yostiq 1; shaftoli guli 1; sharf 1; chaqaloq 1.

(Jami assotsiatsiyalar 500 ta; turli assotsiatsiyalar 465 ta; yakka assotsiatsiyalar 35 ta; javob berilmagan holat yo‘q)

Ushbu assotsiativ maydonda quyidagi birliklar individual javob reaksiyalari sanaladi:

baliq 1; barbi 1; binafsha 1; bulut 1; bo‘yoq 1; daraxt 1; eshik 1; kamar 1; kapalak 1; kitob 1; krassofka 1; krem 1; javon 1; jomadon 1; malika 1; muqova 1; nafis 1; olma 1; olcha 1; palto 1;paxta 1; qulupnay 1; qo‘g‘irchoq 1; qand 1; rasm 1; rubashka 1; soat 1; soyabon 1; termos 1; tort 1; uzuk 1; yostiq 1; shaftoli guli 1; sharf 1; chaqaloq 1.

Berilgan assotsiatsiyalarda ayrim shaxslarning pushti rangi bo‘yicha bilim va tasavvurlari aks etgan. Javob reaksiyalarida ularning pushti rangi bilan bog‘liq quyidagi bilimlari namoyon bo‘lgan:

1) pushti rang narsa-predmetlarning rang bo‘yog‘ini aks ettiradi: *bo‘yoq, eshik, kamar, kitob, krassofka, krem, javon, jomadon, muqova, palto, qo‘g‘irchoq, rasm, rubashka, soat, soyabon, termos, uzuk, yostiq, sharf;*

2) pushti rang kishilarning kimga o‘xshashi, rang-tusini aks ettiradi: *malika, chaqaloq;*

3) pushti rang hasharot va boshqa jonzotlarning rang-tusini aks ettiradi: *kapalak, baliq;*

4) pushti rang o‘simlik, mevalarning rang bo‘yog‘ini aks ettiradi: *binafsha, daraxt, olma, olcha, paxta, qulupnay, shaftoli guli;*

5) pushti rang tabiat hodisalari rang bo‘yog‘ini aks ettiradi: *kamalak, bulut;*

6) pushti rang shirinliklar rang bo‘yog‘ini aks ettiradi: *qand, tort;*

7) pushti rangga nisbatan til egalarining munosabati aks etadi: *nafis.*

Ko‘rinadiki, individual assotsiatsiyalar ham rang ifodalovchi so‘zlarning semantik mohiyatini ochib berishda ahamiyatli. Shuningdek, individual assotsiatsiyalar yakka shaxslarga tegishli bo‘lsa-da, ular har bir rangning til egalari tomonidan qanday idrok etilishini aniqlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Pushti leksemasiga berilgan javob reaksiyalari har bir til egasining bu rang bo‘yicha tasavvurlari, uni qanday his qilishini namoyon qilgan. Masalan, bir sinaluvchi eshik rangida pushtini, yana bir sinaluvchi krassovkada, boshqasi bu rangni kremda idrok qilgan.

Anglashiladiki, individual assotsiatsiyalar o‘ziga xos. Javob reaksiyalari ichida pushti rangiga nisbatan hosil bo‘lgan *bulut, qulupnay, qand, chaqaloq* kabi notabiiy javob reaksiyalari ham mavjud.

References

1. Vygotskiy, L. S. (1986). *O'y va Til*. MIT Press.
2. Kosslyn, S. M., & Miller, E. A. (2013). *Psixologiya: Miya, Shaxs, Dunyo* (7-nashr). Pearson Education.
3. Köhler, W. (1929). *Gestalt Psixologiyasi*. Liveright.
4. Paivio, A. (2007). *Aql va Uning Taraqqiyoti: Ikki Kodlash Nazariyasi*. Psychology Press.
5. Aitchison, J. (2012). *So'zlar Ongda: Mental Leksema Kirish* (4-nashr). Wiley-Blackwell.
6. Gilead, M., & Liberman, N. (2019). *Inson Aqliy Kognitsiyalaridagi Assotsiativ Tarmoq*. *Kognitiv Psixologiya*, 112, 13-29.
7. Sokolov, A. V., & Zaliznyak, A. A. (2014). *Assotsiativ Tarmoqlarning Psixolingvistik Xususiyatlari*. *Rossiya Kognitiv Ilmlari Jurnal*, 4(2), 23-39.
8. Matushansky, O. (2018). *Lexikal Semantika: Kognitiv va Xoch-Madaniy Yondashuvlar*. Cambridge University Press.

Research Science and
Innovation House